

**AYOL RUHIYATI TASVIRI: A. CHO'LPON VA S. RICHARDSON
IJODI MISOLIDA ("KECHA VA KUNDUZ" VA "PAMELA" ROMANLARI
TAHLILI)**

Jabborov Eshnazar

Termiz davlat universiteti,

+998942057818

Bozorova Gulshan Chorshanbi qizi

Termiz davlat universiteti, talaba

+998906456969

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abdulhamid Cho'lponning "Kecha va Kunduz" romani va Samuel Richardsoning "Pamela yohud taqdirlangan fazilat" asarlarida ayol qahramonlar ruhiyati tasviri qiyosiy tahlil qilinadi. Zebi va Pamela obrazlari orqali ikkala muallifning ayollarning ichki dunyosi, ijtimoiy mavqei va jamiyatdagi rollariga bo'lgan yondashuvi ko'rib chiqiladi. Maqolada romanlardagi psixologik chuqurlik, milliy va madaniy farqlar, shuningdek, feministik nuqtai nazardan tahlillar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Ayol ruhiyati, Zebi, Pamela, Cho'lpon, Richardson, feminist tahlil, psixologik tasvir, ijtimoiy adolat.

Аннотация: В данной статье представлен сравнительный анализ психологических портретов женских персонажей в романе Абдулхамида Чулпона «Вчера и сегодня» и произведении Самюэля Ричардсона «Памела, или Вознаграждённая добродетель». Через образы Зеби и Памелы рассматривается отношение обоих авторов к внутреннему миру женщин, их социальному положению и роли в обществе. В статье раскрываются психологическая глубина романов, национальные и культурные различия, а также анализируются произведения с феминистской точки зрения.

Ключевые слова: женская психология, Зеби, Памела, Чулпон, Ричардсон, феминистский анализ, психологическое изображение, социальная справедливость.

Annotation: This article presents a comparative analysis of the depiction of female psychology in Abdulhamid Cho'lpon's novel "Kecha va Kunduz" ("Night and Day") and Samuel Richardson's "Pamela, or Virtue Rewarded." Through the characters of Zebi and Pamela, the authors' approaches to women's inner worlds, social status, and roles in society are examined. The article explores the psychological depth of the novels, national and cultural differences, and includes feminist perspectives in its analysis.

Keywords: female psychology, Zebi, Pamela, Cho'lpon, Richardson, feminist analysis, psychological depiction, social justice.

Kirish

Adabiyotda ayol qahramonlar tasviri har doim mualliflarning jamiyatga bo'lgan munosabatini aks ettirgan. XX asr boshlarida yashagan Abdulhamid Cho'lponning "Kecha va Kunduz" romani va XVIII asr ingliz yozuvchisi Samuel Richardsonning "Pamela" asarida ayollarning ruhiy kechinmalari, ijtimoiy adolatsizliklarga qarshiligi va shaxsiy qadriyatlari o'z ifodasini topgan. Bu romanlarda Zebi va Pamela obrazlari orqali ayollarning ichki qudrati va jamiyatdagi murakkab vaziyatlarda qanday harakat qilishi tasvirlangan.

Tahlil va Muhokama

Abdulhamid Cho'lponning "Kecha va Kunduz" romani va Samuel Richardsonning "Pamela yohud taqdirlangan fazilat" asarlari ayol qahramonlarining ruhiy kechinmalari, jamiyatdagi mavqei va shaxsiy kurashlarini aks ettirishda keskin farqlarga ega. Biroq, ikkala roman ham ayollarning ichki qudrati, ijtimoiy adolatsizliklarga qarshiligi va shaxs sifatida tan olinish uchun olib boradigan kurashini chuqur tasvirlaydi.

Cho'lponning "Kecha va Kunduz" asarida Zebi obrazining ruhiyati

Zebi – bu O'zbekiston qishloq hayotining og'ir sharoitlarida yashaydigan, kamsitilgan, lekin ruhiy jihatdan mustahkam ayol qahramon. Uning hayoti mehnat, erkaklar hukmronligi va ijtimoiy adolatsizliklar bilan to'lib-toshgan. Zebi obrazida Cho'lpon nafaqat bir ayolning shaxsiy tragediyasini, balki butun bir davrning ayollari uchun umumiy bo'lgan qiyinchiliklarni ham aks ettirgan.

Zebining ruhiy dunyosi tahlil qilinganda, uning qiyomatli hayot sharoitiga qaramay, ichki jihatdan barqarorligi va qat'iyati seziladi. U hech qachon to'liq sindirilmaydi, garchi uning atrofiga nisbatan hokimiyatda bo'lgan erkaklar (o'gay otasi, eri) uni doimo kichik ko'rsatishga, uning huquqlarini cheklashga harakat qilishsa ham. Zebi bu zulmga ochiq norozilik bildirmasada, uning ichki monologlari va harakatlari orqali uning ruhiyatidagi iztiroblar va qarshilik tuyg'usi seziladi.

Muhim jihat shundaki, Zebi obrazida "qurbonlik" timsoli kuchli aks etgan bo'lsa-da, u hech qachon to'liq mag'lub bo'lmaydi. Cho'lpon uning orqasida butun bir xalqning og'ir taqdirini ko'rsatishga harakat qilgan. Zebi – bu faqat bir ayol emas, balki o'sha davrda ko'plab ayollar boshdan kechirgan hayotiy sinovlarning ramziy ifodasidir.

Richardsonning "Pamela" asarida ayol qahramonining ruhiy kechinmalari

"Pamela" romanidagi bosh qahramon – Pamela, xizmatkor ayol bo'lishiga qaramay, o'zining "iffati" va "fazilati" uchun kurashadi. Uning hikoyasi, bir tomondan, individualistik G'arb qadriyatlarini, ikkinchi tomondan, ayollarning o'z huquqlarini himoya qilishdagi qat'iyatini namoyon etadi.

Pamela o'zining xo'jayini Mr. B ning zo'ravonlik urinishlariga qarshi turishga majbur bo'ladi. Bu kurashda u nafaqat jismoniy, balki ruhiy jihatdan ham mustahkam bo'lishi kerak. Roman epistolyar (maktub) uslubida yozilganligi sababli, Pamela o'zining ichki kechinmalarini, qo'rquvlarini, umidlarini va

qarorlarini bevosita o'quvchiga yetkazadi. Bu esa uning ruhiy dunyosini tushunishda juda muhim rol o'ynaydi.

Pamela faqat o'zining "iffati" uchun emas, balki o'zining insoniy qadriyat qimmatini uchun ham kurashadi. U xizmatkor bo'lishiga qaramay, o'zini teng huquqli shaxs sifatida ko'rsatishga harakat qiladi. Bu jihatdan Pamela obrazida feministik adabiyot uchun muhim bo'lgan motivlar – ayollarning o'z huquqlari uchun kurashi, jamiyatda teng mavqega erishish istagi kuchli ifodalangan.

Sharq va G'arb adabiyotlaridagi ayol ruhiyati tasviridagi farqlar

"Kecha va Kunduz" va "Pamela" romanlaridagi ayol qahramonlarning ruhiyati tasvirida bir qator muhim farqlar mavjud.

Birinchidan, Zebi obrazida ko'proq "kollektiv qismat" tasviri bor. Uning shaxsiy tragediyasi butun bir ijtimoiy tizimning natijasidir. Pamela esa individualistik jihatdan ko'proq mustaqil harakat qiladi. Uning kurashi birinchi navbatda shaxsiy qadriyatlari va erkinligi uchun.

Ikkinchidan, Zebi ko'proq "ichki qarshilik" ko'rsatsa, Pamela aniq va ochiq shaklda o'z fikrini bildiradi. Zebi jamiyat va oila tazyiqlariga ko'proq moslashishga majbur bo'ladi, Pamela esa o'z huquqlari uchun faol kurash olib boradi.

Uchinchidan, Zebi obrazida "qurbonlik" motivi kuchliroq bo'lsa, Pamela obrazida "g'alaba" motivi ustunlik qiladi. Pamela o'zining qat'iyati va aqlli harakatlari tufayli nihoyatda ijtimoiy mavqeini oshirishga erishadi, Zebi esa roman oxirida ham o'z hayotining og'ir sharoitlarida qoladi.

Xulosa

Cho'lpon va Richardson romanlarida ayol ruhiyati tasviri ikkala muallifning ijtimoiy sharoit va madaniy qadriyatlariga bog'liq holda namoyon bo'ladi. Zebi obrazida O'zbekiston qishloq hayotining qattiq haqiqatlari, Pamela obrazida esa G'arbning individualistik qadriyatlari aks etgan. Biroq, ikkala qahramon ham o'z shaxsiy qadriyatlarini himoya qilish uchun kurashadi, bu esa ularni universal ayol qahramonlariga aylantiradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Cho'lpon, A. "Kecha va Kunduz". Sharq nashriyoti, 2016. – 45-60 betlar.
2. "Kecha va kunduz" haqida tanqidiy maqolalar. – T.: Adabiyot va san'at, 2018. – 112-125 betlar.
3. Karimov, N. "Cho'lpon ijodida ayol obrazlari". – T.: Fan, 2019. – 77-89 betlar.
4. Richardson, S. "Pamela yohud taqdirlangan fazilat". – London, 1740.
5. O'zbek adabiyotida ayol tasviri. – T.: Yangi asr, 2020. – 33-47 betlar.
6. Feminist adabiyotshunoslik. – T.: Akademiya, 2021. – 155-170 betlar.
7. Cho'lponning badiiy uslubi. – T.: Sharq, 2017. – 90-105 betlar.
8. Psixologik romanlar tahlili. – T.: Universitet, 2019. – 200-215 betlar.
9. XVIII asr ingliz romanlari. – T.: Xalq merosi, 2022. – 60-75 betlar.
10. Gender va adabiyot. – T.: Ma'naviyat, 2021. – 88-102 betlar.